ПІДРУЧНИК З УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ – ВАЖЛИВИЙ ЗАСІБ ОВОЛОДІННЯ ЛІТЕРАТУРНОЮ КОМПЕТЕНТНІСТЮ УЧНЯМИ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ

Кравець Н. П.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри психокорекційної педагогіки
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова
м. Київ, Україна

На даному етапі функціонування освіти для дітей з інтелектуальними порушеннями провідна роль належить компетентнісному підходу. Особливостям організації навчання на засадах компетентнісного підходу присвячено роботи як зарубіжних, так і українських вчених (І. Зимня, Дж. Равен, О. Пометун, О. Савченко, В. Мартиненко, А. Хуторський та ін.). Працюючи з літературними творами, учні вчаться розмірковувати, висловлювати власну думку з приводу прочитаного, оволодівають уміннями аналізувати, опрацьовувати, оцінювати інформацію та використовувати її у власному житті.

Готуючи підручники з української літератури для учнів 5, 7, 10 класів з інтелектуальними порушеннями, ми керувалися тим, що основні результати навчання літератури будуть спрямовані на опанування учнями літературною компетентністю у процесі читацької діяльності, що передбачає усвідомлення специфіки літератури як мистецтва слова, її практичного потенціалу й місця серед інших мистецтв; знання сутності обов'язкових для вивчення творів; оволодіння основними літературознавчими поняттями й застосування їх у процесі аналізу та інтерпретації творів; творчий розвиток учнів на основі сформованої

читацької діяльності; створення усних і письмових творів-мініатюр на запропоновану тему; володіння бібліотечно-бібліографічними знаннями й уміннями; сформованість навички читання. Літературна компетентність спрямована на розвиток і корекцію особистісних рис учнів з інтелектуальними порушеннями з метою самореалізації їх у подальшому житті.

За результатами обстеження 893 учнів 7-9 класів нами виявлено, що у 44% респондентів інтелектуальні порушення супроводжуються нервово-психічними відхиленнями. У 56% поряд з інтелектуальними порушеннями наявні соматичні захворювання, що призводять до різноманітних емоційно-поведінкових розладів. Тому, готуючи підручники з української літератури, ми враховували властиві вказаній категорії учнів психічні й соматичні порушення, що заважають на належному рівні оволодівати знаннями й уміннями на уроках української літератури.

Зокрема значні недоліки проявляються в чуттєвому пізнанні, спостерігається уповільнений розвиток сприймання, недоліки уяви, зниження мовленнєвої та мисленнєвої активності, що утруднює розуміння прочитаного. Під впливом афективних станів проявляються негативні емоції, тривожність, гіперактивність із синдромом дефіциту уваги. Недостатньо сформована навичка читання знижує зацікавленість до читання. Досить складним для учнів з інтелектуальними порушеннями є читання з розумінням прочитаного, в процесі якого учень-читач завдяки уявленням має зануритися у створений автором світ, завдяки володінню літературною компетентністю [1, с. 302].

Оволодіння літературною компетентністю як складовою життєвої компетентності відбувається у процесі роботи з текстовими і позатекстовими компонентами підручника, матеріал яких спрямований на формування компетентнісних умінь. Тому текстовий матеріал підручників

дібрано з урахуванням принципів доступності, достатності, доцільності, відповідності віковим та психофізіологічним особливостям учнів, оскільки ніхто для цієї категорії учнів літературних творів не пише. Позатекстовий матеріал охоплює апарат організації засвоєння (АОЗ), апарат орієнтування та ілюстративний матеріал. Завдяки АОЗ учні оволодівають компонентами читацької діяльності, яка є складовою літературної компетентності, тому виділили основні компоненти читацької діяльності: змістовий (засвоєння відомих і нових знань, умінь, навичок), процесуальний (оволодіння способами виконання діяльності на різних рівнях складності), мотиваційний (формування ставлення до читання художньої і науково-пізнавальної літератури), рефлексивний (висловлення власного ставлення до прочитаного, розуміння його сутності). У підручниках кожен пункт АОЗ спрямований на ознайомлення, корекцію, формування. уточнення, систематизацію, закріплення й повторення відповідних складових літературної компетентності [2, с. 438].

Проте лише словесними засобами неможливо довести до учнів з інтелектуальними порушеннями зміст і смисл художніх творів, виховати інтерес до читання літератури, що дуже важливо, оскільки художня література – єдиний вид мистецтва, що формує образне мислення. Ілюстративний матеріал до вміщених у підручниках творів забезпечує єдність візуального сприймання, активного мислення, мовленнєвої діяльності завдяки притаманним ілюстративному матеріалу функціям: пізнавально-інформаційній, корекційній, естетичній, мотиваційній, керування засвоєнням, цільовій, контролю й самоконтролю, носія певної суми знань.

Отже, текстовий і позатекстовий матеріал підручників з української літератури для учнів з інтелектуальними порушеннями

спрямований на оволодіння ними літературною компетентністю, чим забезпечується виконання концепції Нової української школи.

Література:

1. Kravets N. P. Correct values of illustrations in literature textbooks for mentally retarded pupils / N. P. Kravets // Trends in der Entwicklung der nationalen und internationalen Wissenschaft: Sammelwerk der wissenschaftlichen artikel. − Verlag SWG imex GmbH, Nürnberg, Deutschland, 2016. S. 302-306. Режим доступу: http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/12561

2. Kravets N. P. The organizational system for Learning in Literature Students' BOOKS as the Main factor in Upbringing of Students with Learning Disabilities / N. P. Kravets // Topical questions of contemporary science: Collection of scientific articles. – Aspekt Publishing, Taunton, MA, United States of America**,** 2017. S. 437-440.

ВАРІАТИВНІСТЬ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ЯК НАУКОВА ПРОБЛЕМА

Нестеренко М. М.,

аспірантка кафедри професійної освіти,

трудового навчання та технологій

Бердянський державний педагогічний університет

м. Бердянськ, Україна

В умовах соціокультурних трансформацій українського суспільства і перебудови освіти, націленої на підготовку особистості до життя, особливе значення надається розкриттю здібностей кожного учня